

Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi

Journal of Ankara Health Sciences

e-ISSN: 2618-5989

Kavram Analizi: Terapötik Oyun

Concept Analysis: Therapeutic Play

Dilek YILDIZ ^{1*}, İpek TANSEL ²

¹Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Hemşirelik Fakültesi, Ankara, Türkiye

²Ankara Şehir Hastanesi, Onkoloji Hastanesi, Ankara, Türkiye

Makale Bilgisi	ÖZ
<i>Geliş Tarihi:</i> 12.05.2022	<p>Çocuk ve ergenler için terapötik oyun, hemşirelik uygulamalarında geniş çapta yer almaktadır. Çocuk ve ergenlere nitelikli hemşirelik bakımının sunulmasında terapötik oyun kavramının ayrıntılı bir şekilde ele alınması gerekli görülmektedir. Terapötik oyun kavramının açıklık kazanması, hastalık, hastaneye yatmak, çocuğun hastanedeki ağrılı işlemlere hazırlanması ve bunların yarattığı stresin azaltılmasında çocukların bakımına terapötik oyun tekniğini entegre etmek için önemlidir. Bu makalede ‘terapötik oyun’ kavramının Walker ve Avant’ in “kavram analizi” yöntemi kullanılarak açıklanması amaçlanmıştır. Bu çalışmada, Walker ve Avant’ın sekiz adımdan oluşan kavram analizi yöntemi kullanılmıştır. Yapılan kavram analizi sonucunda terapötik oyunun hemşirelikte ve diğer alanlardaki tanımları araştırılarak ‘tedavi’, ‘bakım’, ‘iletişim’, ‘oyun’, ‘başa çıkmak’, ‘güven’ ve ‘rahatlamak’ kavramlarının terapötik oyun ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Terapötik oyun kavramının hazırlayıcı özellikleri ‘hastaneye yatma’, ‘ağrılı işlemler’, ‘stres’, ‘bilinmeyen korkusu’, ‘çocuğun yaş dönemine ait özellikleri’, ‘çocuğun bilişsel özellikleri’, ‘oyun oynamak’, ‘sosyal destek’ ve ‘hemşirelik bakımı’ olarak saptanmıştır. Terapötik oyunun hemşirelik bakımında kullanılması sonucunda ‘stresin azalması’, ‘işlemlere katılım ve kabul’, ‘tedavi edici’, ‘iyileşme’, ‘sorunlarla başa çıkma’, ‘cesaret’ ve ‘sakinlik’ davranışlarının edinildiği görülmüş ve bu özellikler ışığında model vaka, sınırda vaka ve karşıt vakalar tartışılmıştır. Kavram analizinin bulgularına göre, hemşirelerin terapötik oyun tekniklerinin öğrenmelerinin önemli ve hemşirelik bakım planına dahil olması gerekliliği görülmektedir.</p>
<i>Kabul Tarihi:</i> 02.06.2023	

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, kavram analizi, terapötik oyun

Article Information	ABSTRACT
<i>Received:</i> 12.05.2022	<p>Therapeutic play is widely included in the literature of nursing practice of children and adolescents. The concept of therapeutic play should be dealt with in detail in the provision of qualified nursing care to children and adolescents. Clarifying the concept of therapeutic play is crucial for integrating the therapeutic play technique into the care of children to reduce the stress caused by illness, hospitalization, and preparation for painful procedures in the hospital. In this article, it is aimed to explain the concept of 'therapeutic play' by using the concept analysis method of Walker and Avant. In this study, the concept of therapeutic play was investigated using Walker and Avant's 8-step concept analysis method. According to the concept analysis of therapeutic play, it was determined that treatment, care, communication, play, coping, trust and relief are related concepts to therapeutic play. The preparatory concepts of therapeutic play were determined as hospitalization, painful procedures, stress, fear of the unknown, child's age characteristics, child's cognitive characteristics, playing games, social support and nursing care. As a result of therapeutic play being included in nursing care, it was seen that skills such as stress reduction, participation and acceptance in procedures, curative, recovery, coping with problems, courage and calmness were achieved. According to these properties, model, borderline and contrary cases were discussed. The findings of this concept analysis emphasized the importance of learning therapeutic play techniques by nurses and the necessity of including them in the nursing care plan.</p>
<i>Accepted:</i> 02.06.2023	

Keywords: Nursing, concept analysis, therapeutic play

doi: 10.46971/ausbid.1116096

Derleme (Review)

Atf vermek için/To cite: Yıldız, D., & Tansel, İ. (2024). Kavram Analizi: Terapötik Oyun. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(1), 69-78. <https://doi.org/10.46971/ausbid.1419360>

* **Corresponding Author/Sorumlu yazar:** Dilek Yıldız, dilek.yildiz@sbu.edu.tr

Giriş

Pediatric hemşiresinin çocuk ve ergenlerle en etkili iletişim yollarından biri oyundur. Oyun, insanların eğlenceli vakit geçirerek fiziksel ve zihinsel özelliklerini kullandıkları ve bu özellikleri geliştirme amacı içeren, farkındalık, tesadüf, marifete dayanan, aynı zamanda iç dünyalarını dışa vurmak için kullandıkları keyif verici menfaatsiz bir aktivitedir (Kıran ve ark., 2013). Çoğunlukla “çocuğun işi” olarak tanımlanan oyun, çocuğun en etkili iletişim aracı olduğu gibi aynı zamanda çocuğun evrensel dilidir (Çavuşoğlu, 2019). Çocuğun isteyerek ve hoşlanarak katıldığı, bir hedefinin olduğu ya da olmadığı, bazen kurallı bazen kuralsız yapılabilen bir faaliyet olan oyun, çocuğun fiziksel, bilişsel, duygusal, sosyal ve dil gelişimi gibi alanlarına katkı sağlayarak çocuğu gerçek hayata hazırlar (Ginsburg, 2007). Terapötik oyun ise çocuğu huzursuz eden deneyim ve korkularını oyun sırasında çözerek, bu durumla baş etme ve uyum sağlama becerisi kazanmasına yardımcı olan bir oyun türüdür (Koukourikos ve ark., 2015). Uluslararası Hemşirelik Girişimleri Sınıflamasına göre çocukların çevreleri ile ilgili bilgi edinerek bunu yansıtma ve olaylar karşısında kontrol kazanmalarına yardım etmek amacıyla oyuncakların ve diğer materyallerin duruma göre yönlendirilmiş bir şekilde kullanılması olarak tanımlanan terapötik oyun aynı zamanda bir hemşirelik girişimidir (Bulecek ve ark., 2017).

Çocuğun hastalanması ve hastaneye yatması gibi kriz durumlarında çocuğun bağımsızlığı, arkadaş ilişkileri, okul ve dışarda geçirdiği oyun aktiviteleri engellenmektedir. Çocuğun hastanede tedavi ve işlemlere ilişkin korkularından dolayı içe kapanma, öfke, huzursuzluk, güvensizlik, kontrol kaybı gibi duygular gelişebilir. Bu gibi strese neden olan durumlarda terapötik oyun çocuğun korkularını, fantezilerini, içinde bulunduğu durumu sözel ya da sözel olmayan şekilde ifade etmesi bununla birlikte rahatlaması ve olumlu baş etme yöntemleri geliştirmesi açısından anahtar görevindedir. Ayrıca çocuğun oyunda sergilediği davranış ile psikomotor, bilişsel ve sosyal gelişim süreçlerine ilişkin bilgiler edinilir (Wong, 1996; Çavuşoğlu, 2019; Kahraman ve ark., 2020). Bu nedenle çocuk hemşireleri için terapötik oyun, hastanede yatan çocuğun ne hissettiğini anlamada, çocuğu işlemlere hazırlamada, hastalık ve hastaneye yatmanın olumsuz etkilerini azaltmada önemli bir yere sahiptir (Cimete ve ark., 2018).

Çocuk hemşirelerinin terapötik oyunu hemşirelik bakımına entegre etmesi, oyun sayesinde topladığı bilgiler ışığında hemşirelik bakımını sunması gerekir (Kahraman ve ark., 2020). Yapılan çalışmalarda terapötik oyunun; çocukların hastanede kaldığı süreçte ve hastanede uygulanan ağırlı prosedürler gibi sorunlarla baş etmesini kolaylaştırdığı görülmüştür. Çocuğun hastane ortamında yapılan kilo, boy ve vital bulgu ölçümleri gibi prosedürlere hazırlığı ve hastaneye yattıktan sonra tetkiklerin toplanmasında terapötik oyunun kullanılması çocuklara huzur, cesaret ve sakinlik, işlemlere katılımı ve kabulünde kolaylık sağlar. Ayrıca çocuklar ve aileleri için travmatik olmayan bir bakımın uygulanmasını sağlar. (Lieberman, 2001; Salema & Elokda, 2014; Li ve ark., 2014; Aranha ve ark., 2020). Hemşirelerin çocukların büyüme ve gelişiminde temel unsurlardan birisi olan oyuna çok yönlü olarak bir araç olarak başvurması, özellikle hastaneye yatış gibi stresli durumlarda çocuklarla ilgili bakım uygulamalarında terapötik oyunu kullanması hemşirelik bakımının en üst düzeyde verilmesinin ve tedavi etkinliğinin artmasında önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenlerden dolayı bu makalede ‘terapötik oyun’ kavramının Walker ve Avant’ in kavram analizi yöntemi kullanılarak açıklanması amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Kavram analizi, bir kavramın temel unsurlarını bilimsel olarak inceleme sürecidir. Kavram analizi, yaygın olan, aşırı kullanılan veya belirsiz kavramları netleştirmeye yardımcı olur. Hemşirelik uygulamalarında yaygın kullanılan veya belirsiz kavramları netleştirmeye yardımcı olur, böylece daha sonra terimi kullanan herkesin aynı şeyden bahsettiği anlaşılır.

Kavram analizinin sonuçları, araştırmacıya kavramların altında yatan niteliklere ilişkin temel bir anlayış sağlar. Bu da, kavramı net bir şekilde tanımlamaya ve araştırmacının, kavramlar arasındaki ilişkileri doğru bir şekilde yansıtan ifadeler veya hipotezler oluşturmasına izin vermeye yardımcı olur. Kavram analizinin sonuçları, araştırma yapmadan önce araştırma araçlarının veya ölçeklerin oluşturulmasında da çok yararlıdır (Walker & Avant, 2014).

Kavram analizi için mevcut olan birkaç yöntem vardır. Terapötik oyun kavramının hemşirelik bakımına entegre edilebilmesi için ve netliğe kavuşturulması amacıyla Walker ve Avant'ın "kavram analizi" yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem kavramların daha net anlaşılabilmesi için yararlı bir yaklaşım olup, kavram analizi aşağıda belirtilen sekiz adımdan oluşmaktadır (Walker & Avant, 2014);

1. *Kavramın seçilmesi*; bu adımda analizi yapılmak istenen kavram seçilir.
2. *Analizin amaçlarının belirlenmesi*; seçilen kavramın neden analiz yapılmak istendiği belirlenir.
3. *Kavramın literatürdeki kullanım alanlarının belirlenmesi*; kavramın tüm sözlük tanımları araştırılarak, mevcut literatürdeki kullanım alanları belirlenir.
4. *Kavramın tanımlayıcı özelliklerinin belirlenmesi*; kavramın literatürdeki tanımlanan özellikleri belirlenir.
5. *Model vakanın oluşturulması*; kavramı tanımlayan özellikler ile bir model vaka belirlenir.
6. *Sınırdaki ve karşıt vakanın oluşturulması*; kavramın bazı tanımlayıcı özelliklerini içeren sınırdaki vaka ve bu özelliklerin hiçbirini içermeyen karşıt vaka oluşturulur.
7. *Kavramla ilgili hazırlayıcı faktörlerin ve sonuçların belirlenmesi*; kavramın oluşmasını sağlayan faktörler ve sonra çıkan sonuçlar belirlenir.
8. *Kavramın ölçüm yollarının belirlenmesi*; kavramı ölçmek için uygun yöntemler belirlenir.

Bulgular

Bu bölümde; "Terapötik Oyun" kavramının Walker ve Avant'ın sekiz adımdan oluşan kavram analizi yöntemi ile incelenmesi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Analizin amaçlarının belirlenmesi

"Terapötik" oyun kavramının analizi, kavramı tanımlayarak kullanım alanında ortak bir dil sağlanması, amacına uygun kullanılması ve anlaşılabilirliği belirlenerek hemşirelik bakımına entegre edilmesi amacıyla yapılmıştır.

Kavramın literatürdeki kullanım alanlarının belirlenmesi

Çalışmanın bu adımında, terapötik oyun kavramının sözlük tanımları ve hemşirelik dışındaki diğer disiplinlerde nasıl kullanıldığı incelenmiştir.

Terapötik Kavramının Sözlük Tanımları

'Terapötik' kelimesi terapi kelimesinden türemiş olup Fransızca "thérapie (tedavi)" kelimesinden alıntılanmıştır. Bu kelime ise Eski Yunanca'daki "therapeía (hizmet etme, hasta bakma)" kelimesinden alıntılanmış olup Eski Yunanca 'therápōn' veya "théraps (hizmetçi, bakıcı)" sözcüğünden türemiştir (Türkçe Etimoloji Sözlüğü, 2021). Terapi, Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde (2021) "tedavi" olarak tanımlanmakta ve iyileşmek, iyi duruma gelmek, hastalıktan kurtulmak, sağlığı yerine gelmek, salah bulmak anlamına gelmektedir. Tıp Terimleri Sözlüğü (2021) terapötik kelimesini "tedavi edici; iyileştirici"

olarak tanımlanmaktadır. Oxford İngilizce Sözlüğü'nde (2021) terapötik kelimesi "therapeutic" olarak bakıldığında kullanıldığı alana göre iki farklı anlamı olduğu belirtilmiştir. Bu tanımlar:

- Bir hastalığın tedavisine yardım etmek.
- Bireyin rahatlamasına yardım etmektir.

Webster İnternet Sözlüğü'ne (2021) göre terapötik kelimesi "therapeutic" olarak araştırıldığında kullanıldıkları alanlara göre aşağıdaki tanımlarının yapıldığı belirtilmiştir:

- Vücut veya zihin üzerinde faydalı bir etkiye sahip olmak.
- Yararlı veya olumlu bir sonuç veya etki üretmek.

Oyun Kavramının Sözlük Tanımları

"Terapötik Oyun" kavramının ikinci kelimesi/ögesi olan "oyun" Türk Dil Kurumu Sözlüğünde (2021) aşağıdaki gibi tanımlanmıştır.

- Yetenek ve zekâ geliştirici, belli kuralları olan, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlence.
- Tiyatro veya sinemada sanatçının rolünü yorumlama biçimi.
- Müzik eşliğinde yapılan hareketlerin bütünü.
- Seslendirilmek veya sahnede oynanmak için hazırlanmış eser, temsil, piyes.
- Bedence ve kafaca yetenekleri geliştirmek amacıyla yapılan, çevikliğe dayanan her türlü yarışma.
- Şaşkınlık uyandırıcı hüner.
- Kumar.
- Güreşte rakibini yenmek için yapılan türlü biçimlerde şaşırtıcı hareket.
- Teniste, tavlada taraflardan birinin belirli sayı kazanmasıyla elde edilen sonuç.
- Hile, alicengiz oyunu, düzen, desise, entrika.

Oxford İngilizce Sözlüğü'nde (2021) 'oyun' kelimesi "play" olarak incelendiğinde;

- Çocukların yaptığı gibi zevk için birşeyler yapmak.
- Eğlenmek için bir şeyler yapıyormuş gibi davranmak.
- Bir oyuna dahil olmak; bir oyunda birine karşı rekabet etmek.
- Bir spor takımında belirli bir pozisyon almak.
- Topla temas kurmak ve belirtilen şekilde vurmak veya tekme atmak.
- Satrançta bir taşı hareket ettirmek vb.
- Masaya yüzü yukarı bakacak şekilde değerini gösteren bir kart koymak.
- Bir müzik aletinde müzik yapmak.
- Bir şarkı, albüm, CD, vb. duymayı mümkün kılmak için bir MP3 çalar, CD çalar vb. kullanmak için başlatmak.
- Bir oyunda, filmde vb. rol almak.
- Bir kişinin olmadığı bir şeymiş gibi davranmak.
- Belirli bir insanmış gibi davranmak.
- Belirli bir yerde performans vermek.
- Birini eğlenmek için kandırmak.
- Belirtilen şekilde bir durumla başa çıkmak bir şeyi ciddi olmadan veya çok çaba harcamadan yapmak.
- Genellikle yön veya şekil değiştirerek hızlı ve hafif hareket olarak tanımlanmaktadır.

Webster İnternet Sözlüğü'ne (2021) göre “oyun” kelimesi “play” olarak araştırılmış, aşağıda verilen tanımlara ulaşılmıştır:

- Eğlence amaçlı faaliyetlerde bulunmak.
- Bir tasviri veya performansını sunmak.
- Görünüşte veya davranışta (biri değil) gibi davranmak.
- Amaçsız faaliyette zaman geçirmek.
- Bir şey ile genellikle ustaca veya verimli bir şekilde başa çıkmak.
- Belirsiz bir olayın sonucu (bir şeyi) riske atmak.
- Kendini eğlendirmek için uğraşılan aktivite.
- Sahnede canlandırılması amaçlanan, hikâyenin konuşma ve eylem yoluyla anlatıldığı yazılı bir çalışma.
- Ciddiye alınmaması gereken bir tutum veya tavır.
- Belirli bir amaç için bir şeyi kullanma eylemi veya uygulaması.
- Bir amaca ulaşmak için zekice ve çoğu zaman gizli bir araç.

Terapötik Kavramının Farklı Disiplinlerdeki Tanımları

Çalışmanın bu adımında farklı disiplinlerdeki terapötik oyun kavramı incelenmiş olup her disiplinde terapötik kavramının ‘tedavi edici, tedaviye ait’ anlamında kullanıldığı görülmektedir. Literatür incelendiğinde terapötik kavramının daha çok sağlık alanında kullanıldığı görülmektedir. Terapötik ilişki, terapötik dokunma, terapötik pozisyon, terapötik ortam, terapötik yaklaşım, terapötik egzersiz, terapötik tıp gibi ‘tedavi edici, tedaviye ait’ anlamına gelen kavramlar olduğu görülmektedir. Psikoterapide terapötik ilişki terapiye katılım sağlayan danışan ile terapist arasında kurulan ilişkinin adıdır. Diğer sağlık profesyonelleri ve hastalar ile kurulan iletişimde de terapötik iletişim kullanılır. Psikiyatri alanında kullanılan bir diğer kavram ‘terapötik ittifak’, terapist ve hasta arasındaki ilişkiyi açıklamak için kullanılan kavramsallaştırılmış bir olgudur (Soygüt & Işıklı, 2008). Sağlık alanında karşımıza çıkan diğer kavramlar; terapötik ultrason, terapötik abortus, terapötik hipotermi, terapötik mizahtır.

Terapötik ultrason, diagnostik ultrasonda kullanılan benzeyen bir prob yardımıyla dokulara yüksek frekanslı ses dalgalarının gönderilmesiyle uygulanan bir tedavi yöntemidir (Mason, 2011). Terapötik abortus, fetüsün hayatta kalma yeteneğini kazanmadan anneyi korumak amacıyla gebeliğin sonlandırılmasıdır (Cunningham ve ark., 2014). Terapötik hipotermi, hipotermi tedavisi ve soğutma tedavisi ile aynı anlama gelmektedir (Balacan & Çalışır, 2017). Terapötik mizah, bireyin emosyonel ve fiziksel durumunda, düşünce ve davranışlarında olumlu bir değişim sağlamak için mizahın bilinçli ve bu amaçla kullanılması şeklinde tanımlanmıştır (Zorlu & Gündüz, 2019).

Sağlık alanında terapötik kelimesi tedavi edici özelliği ile bireyin rahatlamasına yardım etmekle birlikte, bakım sanatı ve pratiğine atıfta bulunur (ararahami ve ark., 2017; Oxford, 2021). Terapötik oyun; çocuğun hastanede yaşadığı olumsuz duyguları azaltmak, kendini ifade etmesini sağlayarak yanlış anlaşılmalara düzeltmek, çocuğu hastanedeki işlemlere hazırlamak ve olumlu baş etme yöntemleri kazanmasını sağlamak için kullanılan bir oyun türüdür (Çavuşoğlu, 2019). Bu konuya literatürde geniş çapta yer verilmiş olup çocukların bakımında önemli bir hemşirelik uygulaması stratejisidir (Santos ve ark., 2020).

Kavramın Tanımlayıcı Özelliklerinin Belirlenmesi

Çalışmanın bu aşamasında, terapötik oyun kavramının daha net anlaşılması için kullanım alanlarından yola çıkılarak ilişkili olan kavramlar belirlenmiş ve incelenmiştir. Bu özelliklerin ilişkili tanımları Türk Dil Kurumu'na (2021) göre ele alınmıştır.

Tedavi: Çeşitli yöntemlerle hastalığı iyi etme, iyileştirme, sağaltım, sağaltma, terapi.

Bakım: Bir şeyin iyi gelişmesi, iyi bir durumda kalması için verilen emek.

İletişim: Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme, iletişim.

Oyun: Yetenek ve zekâ geliştirici, belli kuralları olan, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlence.

Başa çıkmak: Bir şeye gücü yetmek.

Güven: Korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu, itimat; yüreklilik, cesaret.

Rahatlamak: Üzüntü, sıkıntı, tedirginlik veren bir durumun ortadan kalkması veya azalması, rahata kavuşmak, sakinleşmek (Türk Dil Kurumu, 2021).

Model Vakanın Oluşturulması

Model vaka, kavramın tam olarak bir örneği olduğu durumdur. Kavramın en saf halini anlatan bir örnek olmalıdır. Model vakalar gerçek hayattan gerçek örnekler olabilir, literatürde bulunabilir veya yazar tarafından oluşturulmuş olabilir.

Model vakada, Annesiyle birlikte idrar yolu enfeksiyonu nedeniyle polikliniğe başvuran S.M. 4 yaşında erkek hastadır. Doktoru, ilk yapılan tetkikler sonucunda S.M.'nin hem tedavisi hem de ileri tetkiklerinin yapılması için hastaneye yatışını vermiştir. Servise yatış için giden S.M.'yi Hemşire D. karşılamış ve yumuşak, sakin bir ses tonuyla "*kliniğimize bir oyun arkadaşı gelmiş, iyi ki de gelmiş, benim de canım oyun oynamak istiyordu*" ifadelerini kullanmıştır. Hemşire D.'nin bu tavrı neticesinde S.M.'nin yabancı bir ortama girmenin ve yabancı insanlarla karşılaşmanın verdiği endişe duygusu, merak duygusu ile yer değiştirmeye başlamıştır. S.M.'ye tedavisinin başlanması için ilk adım olan vital bulgularının ölçümü yapılmıştır. Bunun için S.M. ve annesi odaya yerleştikten sonra Hemşire D. Odaya elinde bir peluş oyuncak ile yanlarına gitmiştir. Hemşire D. İlgisini peluş oyuncakla yönlendiren S.M.'ye "*eğer istersen oyuncak sana verebilirim*" diyerek peluş oyuncakı uzatmıştır. Hemşire D., S.M. peluş oyuncakı incelerken yapılacak işlemleri annesine anlatmış ve annenin sorularını yanıtlamıştır. Bir süre sonra Hemşire D., elinde tansiyon aleti ve ateş ölçer ile odaya girmiştir. Hemşire D., S.M.'ye oynamaya devam ettiği oyuncak ile ilgili "*merhaba S. peluş oyuncakı beğendin mi? Sevimli bir oyun arkadaşı değil mi? Biliyor musun elindeki peluş oyuncak senin gibi hastaneye yatmış ve onun tansiyonunu ve ateşini ölçmemiz gerekiyor, bana yardım eder misin?*" demiştir. S.M. daha önce kendisinin de hasta olduğunu ve kendisine iğne vurulduğunu, iğnenin çok acıttığını ve şurup içtiğini anlatmıştır. Burada S.M.'nin geçmiş deneyimlerine dayanarak duygularını sözel olarak ifade ettiği görülmüştür. Bunun ardından Hemşire D. "*haydi peluş oyuncakın tansiyonunu ölçelim, ateşine bakalım*" demiş ve birlikte oyuncak peluş bebeğin tansiyonunu ve ateşini ölçmüşlerdir. Sonra hemşire D., S.M.'ye şu soruyu sormuştur; "*sence oyuncak bebek tansiyonunu ve ateşini ölçtüğümüzde ne hissetti?*" S.M. "*çok kolay oldu, hiç canı acımadı*" ifadelerini kullanmıştır. Hemşire D., S.M.'yi onaylayarak üzerine "*eğer hastanede yatarken tüm ilaçlarını içerse, tansiyonunu, ateşini ölçtürürse hemen iyileşir. Haydi şimdi senin tansiyonunu ölçelim.*" ifadelerini eklemiştir. Kendisine yapılacak bu işlemlerin ağrılı olmadığı ve düzgün durursa daha çabuk biteceği mesajını alan S.M. Hemşire D.'ye güvenerek hiç çekinmeden kolunu uzatmış, tansiyon ölçülürken de kıpırdamadan durmuştur. Aynı zamanda oyun esnasında diğer ağrılı işlemler hakkındaki düşüncelerini "*ama peluş oyuncakla iğne vurursan ağlar*" gibi cümlelerle ifade etmiştir. Burada kullanılan terapötik oyun tekniği sayesinde hasta çocuk hemşireye güven duymuş, yabancı ortam ve yabancı insanların sebep olduğu anksiyetesinde azalma gözlenmiş ve uygulanması gereken girişim başarılı bir şekilde uygulanarak hemşirelik bakımı gerçekleştirilmiştir.

Sınırdaki ve Karşıt Vakanın Oluşturulması

Kavramın bazı tanımlayıcı özelliklerini içeren vaka, sınırdaki vaka olarak tanımlanır. Bu vakada hemşire, işlemleri yapmadan önce çocuğa gülümseyerek yakınlık kurmasına rağmen işlemler hakkında çocuğun bilişsel düzeyine göre açıklama yapmamış ve odasına peluş oyuncak getirmesine rağmen çocukla oyun oynamadan korku verici tıbbi malzemeleri odasına getirerek çocuğun daha da korku duymasına sebep olmuştur.

Sınırdaki vakada servise gelen S.M.'yi Hemşire D., güler yüzle karşılamıştır. Biraz sonra odasına içinde tansiyon aleti, ateş ölçer, intraket, ucunda iğne olan enjektör, bant vs. gibi periferik venöz kateter uygulaması için gereken malzemelerin olduğu bir tepsi ile odasına girmiştir. Daha önce hiç görmediği hemşireyi elinde bu tıbbi malzemelerle gören S.M. ağlamaya başlamıştır. Hemşire D. bir peluş oyuncak getirerek S.M.'yi sakinleştirmeye çalışmış ama S.M. annesine sıkıca sarılarak ağlamaya devam etmiş ve tansiyonunu ölçtürmemiştir. Hemşire işlemleri yapmadan önce çocuk ile iletişime geçmemiş, işlemler hakkında çocuğun bilişsel düzeyine göre açıklama yapmamış ve çocuk için korku verici tıbbi malzemeleri getirerek çocuğun daha da korku duymasına sebep olmuştur.

Karşıt vaka terapötik oyun kavramının tanımlayıcı özelliklerinin hiçbirini içermemektedir.

Karşıt vakada Hemşire D., servise gelen S.M. ve annesini görür görmez “*yatış için mi geldiniz? Şu odaya geçin ben geliyorum*” diyerek elinde tüm malzemelerle odaya girmiştir. Çocuğa değil de anneye hitap ederek, çocuğun varlığını kabul etmeden “*annesini kolunu açın tansiyon ölçeceğim*” diyerek çocuk ve annesiyle güven veren iletişim ve terapötik oyun tekniğini kullanmadan işlemleri yapmaya başlamıştır. S.M.'nin korkup ağlaması sebebiyle işlemlere direnç göstermesinin ardından annesinin yatırarak kollarından sıkıca tutmasını söylemiş ve tüm uygulamaları bu şekilde gerçekleştirmiştir. S.M.'nin bu korku dolu deneyiminden sonra odaya giren tüm formalı kişilere karşı olumsuz bir algı geliştirdiği ve vital bulgu takibi gibi ağrısız işlemlere dahi izin vermediği gözlemlenmiştir.

Kavramla İlgili Hazırlayıcı Faktörlerin ve Sonuçların Belirlenmesi

Walker ve Avant'ın kavram analizi yönteminde hazırlayıcı özellikler kavramın oluşmasını ve ortaya çıkmasını sağladığı için kavramın hazırlayıcı özelliklerinin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Ortaya çıkan sonuçlar, kavram oluştuktan sonra belirlenen özellikleri içermektedir (Şekil 1).

Hazırlayıcı Özellikler	Tanımlayıcı Özellikler	Sonuçlar
Hastaneye yatma Ağrılı işlemler Stres Bilinmeyen korkusu Çocuğun yaş dönemine ait özellikleri Çocuğun bilişsel özellikleri Oyun oynamak Sosyal destek Hemşirelik bakımı	Tedavi Bakım İletişim Oyun Başa çıkmak Güven Rahatlamak	Stresin Azaltılması İşlemlere Katılım ve Kabul Tedavi Edici İyileşme Sorunlarla Başa Çıkma Cesaret Sakinlik

Şekil 1. Terapötik Oyunun Hazırlayıcı ve Tanımlayıcı Özellikleri, Sonuçları

Kavramın Ölçüm Yollarının Belirlenmesi

Tanımlayıcı özellikler için ampirik referansların belirlenmesi, bir kavram analizinin son adımıdır. Bir kavram analizi tamamlanmaya yaklaştığında, şu soru ortaya çıkar: "Bu kavramı ölçmek veya gerçek dünyadaki varlığını belirlemek istiyorsak, nasıl yaparız? (Walker & Avant, 2014).

Hastaneye yatan ve stresli deneyim yaşayan çocuklar için uygulanan terapötik oyun tekniğinin sonuçlarını ölçmek için çeşitli gözlemsel ölçekler vardır. Terapötik oyun tekniğinin etkinliğini değerlendirmek için McMurty ve arkadaşlarının (2011) geliştirdiği Çocuk Korku Ölçeğini (ÇKÖ) 2018 yılında Gerçeker ve arkadaşları Türk diline kazandırmışlardır (Gerçeker ve ark., 2018).

Ersig ve arkadaşlarının (2013) geliştirdiği, dört-on yaş için yapı geçerliliği yapılmış Çocuk Anksiyete Skalasında ise durumluluk anksiyetesini ölçmek için, çocuğa "şu an" ne hissettiği sorulur. Süreklilik anksiyetesini ölçmek için de genellikle evde nasıl hissettiklerinin sorulduğu başka bir form kullanılır. Çocuk Anksiyete Skalası, Ersig ve arkadaşları (2013) tarafından yapılmış olup Gerçeker ve arkadaşları (2018) tarafından Türk diline kazandırılmıştır (Gerçeker ve ark., 2018).

Sonuç ve Öneriler

Terapötik oyun, çocukların ve ergenlerin bakımında önemli bir hemşirelik uygulama stratejisidir. Çocukların gerginliğini gidermelerini sağlamak ve oyun yoluyla onları işlemlere hazırlamak amacıyla yapılandırılmış bir oyun biçimidir. Bu şekilde çocukların yaşlarına göre rahatsız edici, tehdit edici, ağırlı veya travmatik deneyimleri anlamaları kolaylaşır ve hemşirelerin ihtiyaçları belirlemelerine yardımcı olur (Santos ve ark., 2020).

Bu çalışmada terapötik oyun kavramının analizi yapılmış ve çalışma sonucunda terapötik oyunun hemşirelikte ve diğer alanlardaki tanımları araştırılarak 'tedavi', 'bakım', 'iletişim', 'oyun', 'başa çıkmak', 'güven' ve 'rahatlamak' kavramlarının terapötik oyun ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Terapötik oyun kavramının hazırlayıcı özellikleri 'hastaneye yatma', 'ağırlı işlemler', 'stres', 'bilinmeyen korkusu', 'çocuğun yaş dönemine ait özellikleri', 'çocuğun bilişsel özellikleri', 'oyun oynamak', 'sosyal destek' ve 'hemşirelik bakımı' olarak belirlenmiştir. Terapötik oyunun hemşirelik bakımında kullanılması sonucunda ise 'stresin azalması', 'işlemlere katılım ve kabul', 'tedavi edici', 'iyileşme', 'sorunlarla başa çıkma', 'cesaret' ve 'sakinlik' davranışlarının edinildiği görülmüştür.

Bu kavram analizi sonucunda ortaya çıkan tanımlayıcı özellikler ile kavramın kullanımında ortak dilin oluşturulabileceği düşünülmüş ve hemşirelerin terapötik oyun tekniklerini kullanmasının önemi, hemşirelik eğitimi sürecinde müfredata dahil edilmesi, pediatri servislerinde çalışan hemşireler için hizmet içi eğitimlerle desteklenmesi ve hemşirelik bakım planına dahil olması gerekliliği vurgulanmıştır.

Kaynaklar

- Abdolrahimi, M., Ghiyasvandian, S., Zakerimoghadam, M., & Ebadi, A. (2017). Therapeutic communication in nursing students: A Walker & Avant concept analysis. *Electronic Physician*, 9(8), 4968-4977. <http://dx.doi.org/10.19082/4968>.
- Aranha, B. F., Souza, M. A., Pedroso, G. E. R., Maia, E. B. S., Melo, L. L. (2020). Using the instructional therapeutic play during admission of children to hospital: the perception of the family. *Revista Gaúcha Enfermagem*, 41. doi: <https://doi.org/10.1590/1983-1447.2020.20180413>.
- Balacan, Z. & Çalışır, H. (2017). Terapotik hipotermi uygulanan hipoksik iskemik ensefalopatili yenidoğanların hemşirelik bakımı. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 225-234. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumussagbil/issue/31206/368301>
- Bulechek, G. M., Butcher, H. K., Dochterman, J. M., & Wagner, C. (2017). *Hemşirelik girişimleri sınıflaması*. F. Erdemir, S. Kav, & A. Akman Yılmaz (Çev. Edt.). Nobel Tıp Kitabevleri.
- Cimete, G., Kuşuoğlu, S., Çınar, N. D. (2018). Çocuk, hastalık ve hastane ortamı, İçinde: Z. Conk, Z. Başbakkal, H. B. Yılmaz, B. Bolışık, (Ed.). *Pediatric hemşireliği* (s.101-160). Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi.
- Cunningham, F., Leveno, K., Bloom, S., Spong, C. Y., & Dashe, J. (2014). *Williams obstetrics* (24th ed.). Mc Graw Hill Professional.
- Çavuşoğlu, H. (2019). *Çocuk sağlığı hemşireliği* (13. Baskı). Sistem Ofset Basımevi.
- Gerçekler, G. Ö., Ayar, D., Özdemir, Z. & Bektaş, M. (2018). Çocuk Anksiyete Skalası-Durumluluk ve Çocuk Korku Ölçeğinin Türk Diline Kazandırılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 11(1), 9-13. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfed/issue/46786/586670>
- Ginsburg, K. R. (2007). The importance of play in promoting healthy child development and maintaining strong parent-child bonds. *Pediatrics*, 119(1), 182-191. <https://doi.org/10.1542/peds.2006-2697>.
- Tıp Terimleri Sözlüğü (2021, 4 Aralık). Retrieved from <https://saglik.sozlugu.org/therapeutic/>
- Türkçe Etimoloji Sözlüğü (2021, 4 Aralık). Retrieved from <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/terapi>
- Kahraman, A., Kırkan, Ç., Aslan, A., Huyelmas H., & Yılmaz, H. B. (2020). Çocuk hemşirelerinin terapötik oyunu kullanmaları ile çocuk sevme durumları arasındaki ilişkinin ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Sakarya Tıp Dergisi*, 10(3), 365-372. <https://doi.org/10.31832/smj.720565>
- Kıran, B., Çalık, C., & Esenay F. I. (2013). Terapötik oyun: Hasta çocuk ile iletişimin anahtarı. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(1), 1-10. https://doi.org/10.1501/Asbd_0000000038
- Koukourikos, K., Tzaha, L., Pantelidou, P., & Tsaloglidou, A. (2015). The importance of play during hospitalization of children. *Mater Socio Medica*, 27(6), 438-441. <https://doi.org/10.5455/msm.2015.27.438-441>
- Li, W. H. C., Chan, S. S. C., Wong, E. M. L., Kwok, M. C., Lee, I. T. L. (2014). Effect of therapeutic play on pre-and post-operative anxiety and emotional responses in Hong Kong Chinese children: a randomised controlled trial. *Hong Kong Medical Journal*, 20(6), 36-39. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25647825/>
- Lieberman, D.A. (2001). Management of chronic pediatric diseases with interactive health games: theory and research findings. *The Journal of Ambulatory Care Management*, 24(1), 26-38. <https://doi.org/10.1097/00004479-200101000-00004>
- Mason, T. J. (2011). *Therapeutic ultrasound an overview*. *Ultrasonics Sonochemistry*, 18(4), 847-852. <https://doi.org/10.1016/j.ultsonch.2011.01.004>
- Oxford. English Oxford Living Dictionaries. (2021, 4 Aralık). <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/therapeutic?q=therapeutic>

- Wong, D. L. (1996). *Wong and Whaley's clinical manual of pediatric nursing*. (4th ed.). St. Louis: Mosby.
- Salema, Y., & Elokda, A. (2014). Use of virtual reality gaming systems for children who are critically ill. *Journal of Pediatric Rehabilitation Medicine*, 7(3), 273-276. <https://doi.org/10.3233/PRM-140296>
- Santos, V.L.A.D., Almeida, F.A., Ceribelli, C., & Ribeiro, C.A. (2020). Understanding the dramatic therapeutic play session: a contribution to pediatric nursing. *Revista brasileira de enfermagem*, 73(4):e20180812. <https://doi.org/10.1590/0034-7167-2018-0812>
- Soygüt, G., & Işıklı S. (2008). Terapötik İttifakın Değerlendirilmesi: Terapötik İttifak Ölçeği'nin Güvenilirlik ve Geçerlik Çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(4), 398-408. <https://toad.halileksi.net/wp-content/uploads/2022/07/terapotik-ittifak-olcegi-toad.pdf>
- Türk Dil Kurumu. Türkçe Dil Sözlüğü. (2021, 4 Aralık). <https://sozluk.gov.tr/>
- Walker, L.O., Avant, K.C. (2014). *Strategies for theory construction in nursing* (5th ed.). Pearson.
- Webster Dictionary. (2021, 4 Aralık). Retrieved from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/therapeutic#other-words>
- Zorlu, H., & Gündüz, Ö. (2019). Psikoterapide mizah. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 190-199. <https://doi.org/10.5455/JCBPR.39012>